

Sisäministeriö

Lausuntopyyntö 19.2.2026, VN/27085/2023

Helsingin poliisilaitoksen lausunto sisäministeriölle HE-luonnoksesta rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi

1 Yleistä

Helsingin poliisilaitos kannattaa kaikkia poliisilakiin ja liitännäislakeihin ehdotettuja muutoksia tiedonhankinnan tehostamiseksi rikosten estämiseksi ja paljastamiseksi, jotta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tunnistetaan uusia rikosilmiöitä ja rikollisryhmiä liittyen erityisesti mm. järjestäytyneen ja ammattimaisen rikollisuuden tekemään huumausaineiden maahantuontiin ja levitykseen, Suomeen levittäytyviin uusiin rikollisjärjestöihin, tietoverkkoavusteisiin petoksiin ja kiristykseen, katujengien tekemiin rikoksiin, palvelunestohyökkäyksiin, kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuviin iskuihin, terrorismirikoksiin, oppilaitoksiin kohdistuvien aseellisten hyökkäysten suunnitteluun sekä netissä tapahtuvaan laittomien esineiden ja aineiden myyntiin, lapsipornografian levittämiseen ja rikosentekopalveluiden myyntiin (crime as a service).

Mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tapahtuva tiedonhankinta palvelee paitsi vakavien rikosten ja vaarojen entistä tehokkaampaa estämistä myös laajemman tilannekuvan muodostamista ja analyysipohjaisen tietojohtoisen poliisitoiminnan ja talouden suunnittelua mahdollisimman etupainoisesti. Ehdotettu lainsäädäntö sopii myös hyvin yhteen sen ajatuksen kanssa, että rikosten estäminen tulisi olla ensisijainen prioriteetti tapahtuneen rikoksen tutkintaan nähden. Vakavat oikeudenloukkaukset tulisi voida estää ennakolta, mikä on perusteltua paitsi asianomistajien perusoikeuksien ja yleisen turvallisuuden myös poliisin ja muiden rikosprosessiviranomaisten resurssien tarkoituksenmukaisen käytön kannalta.

Esityksen mukaan rikostiedustelun tekeminen keskitettäisiin KRP:iin, mutta myös poliisilaitokset ja SUPO tekisivät sitä. KRP:n tulisi tuottaa poliisilaitoksille tiedustelupalveluita. KRP:n peitetoiminnan, tietolähdetoiminnan ja tarkkailun vaatimia resursseja olisi syytä vahvistaa yhteensä 10 henkilötyövuotta. Tämän lisäksi sen omaa kyvykkyyttä rikostiedustelun operatiiviseen toiminnan toteuttamiseen tulisi vahvistaa 10 henkilötyövuotta. Poliisilaitosten osalta tavoiteltavan operatiivisen kyvykkyyden arvioidaan olevan 5-7 henkilötyövuotta laitosta kohden. Operatiiviseen rikostiedustelutoimintaan kohdistuva resurssi koostuisi rikostiedustelujohtajasta, muutamasta rikostiedustelijasta sekä muutamasta analyytikosta. Uuden sääntelyn voimaantullessa olisikin perusteltua lähteä toimeenpanemaan sitä aluksi pienimuotoisemmin, keskittäen rikostiedustelu keskusrikos-

poliisiin lisäksi esimerkiksi kahteen poliisilaitokseen Poliisihallituksen tarkemmin määrittellemällä tavalla. Joka tapauksessa rikostiedustelun menetelmät, tiedonhallinta ja analyysi tuulee yhtenäistää Keskusrikospoliisissa ja kaikissa poliisilaitoksissa siten, että operatiivisen tiedon kulku varmistetaan ja viranomaistoiminnalla pystytään tehokkaasti puuttumaan kansainväliseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Helsingin poliisilaitos halua tuoda esille, että konkreettinen rikoksen ja vaaran estäminen kuuluu lähtökohtaisesti sille aluevastuuperiaatteen mukaisesti kuten tähänkin mennessä esim. terrorismin kohdehenkilöiden ja merenalaisiin tietoliikennekaapeleihin kohdistuvien tuhotöiden osalta. Mikäli KRP paljastaa rikostiedustelulla uhkia, siirretään niiden torjuminen todennäköisesti paikallislaitosten vastuulle. Lisäksi uhat tulevat monesti ensimmäisenä Helsingin poliisilaitoksen tietoon ja reagointiaika tapahtumiin voi jäädä lyhyeksi. Uuden rikollisryhmät ja rikosilmiöt rantautuvat myös yleensä ensimmäisenä pääkaupunkiin sen liikenneyhteyksien, kansainvälisyyden ja ihmismäärän vuoksi, mitä varten myös paikallislaitosten ja erityisesti Helsingin poliisilaitoksen kyvykkyyttä rikostiedusteluun on pidettävä yllä. Uusien toimivaltuuksien säätäminen ei itsessään myöskään vielä paranna rikostorjunnan tehokkuutta, vaan se edellyttää väistämättä myös riittävää resursointia. Helsingin poliisilaitos suorittaa tälläkin hetkellä salaisten pakkokeinojen käyttöön liittyvää tiedonhankintaa rikoksen selvittämiseen liittyen, mutta lisäksi erityisesti sen uhkatutkintaryhmä käyttää myös poliisilain mukaisia salaisia tiedonhankintakeinoja. Nyt ehdotettavat uudet toimivaltuussäännökset ovat sinänsä samoja kuin poliisilain 5 luvussa ja pakkokeinolain 10 luvussa mainitut keinot, joten poliisilaitoksen rakenteissa on valmiudet suorittaa rikostiedustelua, mitä varten sen kyvykkyyden edelleen kehittäminen ja aktiivinen osallistuminen uusien tiedustelutoimivaltuuksien käyttöön on perusteltua.

Kaikki nyt ehdotetut säännökset ovat parannuksia nykytilaan. Helsingin poliisilaitos esittää kuitenkin seuraavia muutosehdotuksia lakiin tai täsmennysehdotuksia säännöskohdaisiin perusteluihin jäljempänä esitettävin tarkemmin perusteluin:

1. Automaattisen tiedonkeräämisen kohteena olevaa avoimen lähteen käsitettä tulisi sosiaalisen median osalta vielä täsmentää vähintään säännöskohtaisissa perusteluissa.
2. Poliisi- ja pakkokeinolakiin tulisi lisätä säännös, joka mahdollistaisi tietolähteen käyttämän ajoneuvon suostumusperusteisen teknisen seurannan tämän turvallisuuden takaamiseksi tiedonhankintatehtävissä.
3. Rikostiedustelukeinoksi tulisi lisätä paikkatiedustelu ilmoittamissäännöksineen samaan tapaan kuin Supolla on se käytössään siviilitiedustelussa poliisilain 5 a luvun 26 §:n nojalla. Paikkatiedustelu ei kohdistu perustuslaissa taattuun kotirauhan suojaan.
4. Rikostiedustelukeinoksi tulisi lisätä myös asiakirjan tai esineen jäljentäminen ilmoittamissäännöksineen samaan tapaan kuin Supolla on se käytössään siviilitiedustelussa poliisilain 5 a luvun 28 §:n nojalla. Jäljentämissäännöksessä olisi selvyiden vuoksi syytä mainita asiakirjan ja esineen ohella aine.

5. Rikostiedustelukeinoksi tulisi lisätä tekninen laitetarkkailu, joka on myös Supolla käytössä siviilitiedustelussa poliisilain 5 a luvun 2 §:n mukaan ja poliisilla tällä hetkellä käytössä poliisilain 5 luvun 23 §:n nojalla. Tekninen laitetarkkailu ei kohdistu perustuslaissa taattuun luottamuksellisen viestin suojaan.
6. Poliisilain 4 luvun 3 §:n tiedonsaantia yksityiseltä yhteisöltä tulisi laajentaa koskemaan rikostiedustelutehtävien suorittamista. Samaan tapaan on menetelty Supon osalta poliisilain 5 a luvun 50 §:ssä.
7. Rikostiedustelutiedon käyttämistä rikoksen estämiseksi poliisilain toimivaltuussäännöksiä käyttäen tulisi täsmentää säännöskohtaisissa perusteluissa.
8. Poliisille tulisi olla oikeus peruuttaa ampuma-aselupa rikostiedustelutiedon perusteella rikoksen estämisen tarkoituksessa.
9. Rikostiedustelukeinolla hankitun tiedon käyttäminen rikoksen selvittämiseksi tulisi laajentaa ehdotetusta pakkokeinolain mukaisista telekuuntelun perusterikoksista sellaisiin rikoksiin, joista säädetty ankaran rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta. Sääntely vastaisi silloin Supon suorittaman siviilitiedustelutiedon luovuttamista rikostorjuntaan koskevaa palomuurisäännöstä poliisilaki 5 a luku 44 §) ja olisi lisäksi yhteensopiva pakkokeinolain ja poliisilain ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevan säännöksen kanssa. Nykyään järjestäytyneet rikollisryhmät tekevät yhä enenevässä määrin myös poliisilain 5 a luvun 3 §:n tarkoittamaa Supon toimialaan kuuluvaa siviilitiedustelun kohteena olevaa toimintaa kuten terrorismia ja kansanvaltaista yhteiskuntajärjestystä ja sen elintärkeitä toimintoja vakavasti uhkaavaa toimintaa. Käytännössä on siis vaikea erottaa rikostiedustelun ja siviilitiedustelun kohteita toisistaan.

2 Automaattinen tiedonkerääminen avoimista lähteistä

Ehdotetun uuden poliisilain säännöksen mukaan poliisilla on oikeus käyttää avoimeen lähteeseen kohdistuvan tiedon hakemiseksi, seuraamiseksi, keräämiseksi ja tallentamiseksi automaattisesti teknisiä laitteita, menetelmiä tai ohjelmistoja, jos se on tarpeen poliisille säädetyn tehtävän suorittamiseksi (*automaattinen tiedonkerääminen*).

Lain tasolla ei määriteltäisi avoimen lähteen käsitettä. Pykälän perusteluissa on kuitenkin tuotu esiin, että myös sosiaalisen median kaikille avoimet sisällöt kuuluvat tähän. Tämä on toivottava täsmennys, sillä poliisilain ja pakkokeinolain mukaan tarkkailulla tarkoitetaan tiettyyn henkilöön salaa kohdistettavaa havaintojen tekemistä tiedonhankintatarkoituksessa. Tämä on aiheuttanut epätietoisuutta siitä, missä menee valvonnan ja tarkkailun raja sosiaalisen median suhteen. Käsitystä siitä, että kyseessä on valvonta, on pidettävä perusteltuna sen vuoksi, että henkilö on ensinnäkin vapaaehtoisesti ottanut käyttöönsä sosiaalisen median tilin ja hän on voinut myös säätää sen julkisuusasetukset haluamallaan tavalla. Mikäli hän on asettanut tilinsä tietosisällön kaikkien muiden nähtävälle, on hänen katsottava luopuneen pätevästi yksityisyyden suojastaan tältä osin suhteessa kaikkiin tahoihin eli myös viranomaisiin. Hän voi myös koska tahansa muuttaa some-tilinsä julkisuusasetuksia. Kenenkään ei ole sinänsä myöskään ehdottoman välttä-

mätöntä olla läsnä sosiaalisessa mediassa ja sinne hakeudutaan yleensä julkisuustar-koituksessa. Edelleen nettiin liittyy yleinen valheellisuuden mahdollisuus, mitä varten so-siaalisen median tilissä ei välttämättä käytetä oikeita henkilötietoja kuten omaa nimeä tai kuvaa, minkä lisäksi tilin takana voi olla valtiollinen toimija tai suurempi tai pienempi ryhmä. Edellä mainituista syistä johtuen tarkkailua tietoverkoissa ei ole perusteltua täy-sin rinnastaa reaali maailman tarkkailuun.

Pykälän perusteluissa on esitetty toinenkin hyvä selkeyttävä kannanotto. Sen mukaan avoimen lähteen luonnetta ei poista se, että hakeutuminen palveluun tai ryhmään pääse-miseksi edellyttää rekisteröitymistä tai jonkinlaista ylläpitäjän hyväksyntää sellaisilla tie-doilla, jotka eivät paljasta tiedonhankinnan tarkoitusta tai toteuttajaa. Some-ryhmiin voi päästä sisään vain tunnukset luomalla ja/tai vastaamalla lyhyesti ryhmän ns. portinvarti-jan esittämään yhteen tai muutamaan kysymykseen. Tällöin vuoropuhelu ei tapahdu po-liisiin aloitteesta eikä kyse ole myöskään vielä tiedonhankinnasta, vaan tiedonhankinnan mahdollistamisesta, tiedonhankinnan kohteen etsimisestä sekä toiminnan suojaamisesta ja paljastumisen estämisestä. Poliisilla tulee olla mahdollisuus suorittaa netissä salaista valvontaa kuten reaali maailmassakin. Sosiaalisen median suljettuihin ryhmiin hakeutu-minen, johon tarvitaan esimerkiksi ryhmän ylläpitäjän hyväksyntä, on avointen lähteiden tiedonhakuna sallittua siitä huolimatta, että tiedonhankintaa toteuttava virkamies hakeu-tuu ryhmään poliisin rooli salaten.

Siten perusteluiden mukaan avoimen lähteen käsitteeseen kuuluisi yksittäisen some-profiilin julkinen tieto, mutta myös avointen, suljettujen ja salaisten some-ryhmien jäsen-ten julkaisema tieto eikä merkityksellistä olisi mainittujen ryhmien koko, mikäli sinne pää-see poliisin salaisella some-profiililla jäseneksi lyhyellä, pintapuolisella sanavaihdolla ryhmän perustajan tai portinvartijan kanssa. Mikäli näin on, olisi loogista, että myös ka-veripyyntö esittäminen yksittäiselle some-profiilille ja kaveriksi pääseminen samanta-paisella sanavaihdolla olisi avoimeen lähteeseen kohdistuvaa tiedonhankintaa siitä huo-limatta, että se kohdistuu yksittäiseen henkilöön tai hänen some-kavereihinsa.

Perusteluiden mukaan merkityksellistä ei näyttäisi olevan siis avoimen, suljetun tai sala-tun ryhmän koko. Yleensä on kuitenkin katsottu, että hyvin pieni ryhmä kuten muutaman tai enintään parinkymmen jäsenen ryhmä tarkoittaa tarkkailun puolelle siirtymistä eli tie-donhankinta kohdistuisi silloin vääjäämättä jokaiseen jäseneseen yksilöllisesti, kun taas isomman ryhmän osalta pysytellään valvonnan puolella. Samoin on katsottu myös yksit-täiseen some-profiiliin kohdistuvan tiedonhankinnan olevan tarkkailua.

Mikäli avoimen lähteen käsitteeseen tarkoitetaan kuuluvan kaikenlaisten some-ryhmien sisältämä tieto ryhmien koosta ja julkisuudesta riippumatta sekä myös yksittäisten some-profiilien sisältämä tieto, mikäli poliisi vain onnistuu pääsemään ryhmän jäseneksi ja py-syttelemään ryhmän jäsenenä tai henkilön kaverina salaisella profiilillaan käymänsä ly-hyen, pintapuolisen keskustelun ja muun kommunikoinnin (esim. tykkäykset ja kommentit päivityksiin) perusteella, tulisi tämä todeta nykyistä selvemmin lain tai ainakin peruste-lujen tasolla.

Kansalaisten oikeusturvan osalta on positiivista, että perustelujen mukaan automaattisen keräimen käyttöön ei sisältyisi automaattista tiedonhaun kohdentamista, tiedon analysointia tai päätöksentekoa. Ainoastaan tiedonkeruu ja tallentaminen olisi automaattista. Siten johtopäätösten, kuten muiden salaisten tiedonhankintakeinojen käyttämisen tai esitutkinnan aloittamisen takana olisi aina inhimillinen päätöksenteko eikä tekoäly.

Esityksen mukaan toimivaltuus osoitettaisiin poliisille, jolla tarkoitetaan poliisin organisaatiota. Koska toimivaltuutta ei rajattaisi yksittäiselle poliisimiehelle, voisi säännöksessä tarkoitetun automaattisen keräimen käyttöön liittyviä tehtäviä suorittaa poliisivirassa olevien lisäksi myös niin sanotuissa siviiliviroissa olevat virkamiehet kuten analyttikot ja tekniset asiantuntijat.

Siviilivirkamiesten osallistumisen mahdollistaminen tiedonhankintaan on suotavaa poliisin resurssien tarkoituksenmukaiseksi käyttämiseksi ja selkeä kannanotto asian suhteen on suotavaa, sillä yleensä on katsottu, että valvontaakaan niin tietoverkoissa kuin reaali-maailmassakin eivät voi suorittaa muut kuin poliisimiehet. Vaikka automaattisen keräimen käyttöön voisikin osallistua siviilivirkamiehiä, tulisi heidän koulutuksensa, ohjeistamisensa ja valvontansa tapahtua poliisimiesten toimesta. Niinikään poliisimies päättäisi tiedonhaun kohdentamisesta ja tekisi kerättyjen tietojen perusteella päätöksiä.

3 Poliisilaki 5 luvun salaiset tiedonhankintakeinot

3.1 Rikoksen paljastamisen uudet perusterikokset

Poliisilain 5 luvun 3 §:ssä salainen tiedonhankinta rikoksen paljastamiseksi on rajattu rikoslain 12 luvussa kriminalisoituihin maanpetosrikoksiin ja 34 a luvussa kriminalisoituihin terrorismirikoksiin.

Nyt ehdotetaan, että paljastava toiminta ja tiedonhankinta olisi sallittua myös sellaisten rikosten paljastamisessa, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään kymmenen vuotta vankeutta. Rikosnimikkeitä, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään kymmenen vuotta vankeutta, mutta jotka eivät sisälly nykyiseen säännökseen, ovat joukkotuhonta, rikos ihmisyyttä vastaan, törkeä rikos ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikos, sotarikos, törkeä sotarikos, kidutus, valtiopetos, törkeä valtiopetos, törkeä raiskaus, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, törkeä lapsenraiskaus, tappo, murha, surma, törkeä pahoinpitely, törkeä ihmiskauppa, panttivangin ottaminen, törkeä ryöstö, törkeä tuhotyö, törkeä terveyden vaarantaminen, ydinräjähdერიkos, kaappaus, törkeä rahanvääritys, sotakarkuruus, vaarallinen sotilasrikos ja törkeä huumausainerikos. Lisäksi poliisilain 5 luvussa säädettyjä tiedonhankintakeinoja saataisiin käyttää jatkossa myös törkeän kiristyksen paljastamisessa.

Nykysäännöksessä paljastamistoiminta on rajattu hyvin harvinaisiin maanpetos- ja terrorismirikoksiin, jolloin sen ulkopuolelle jää useita ankarasti kriminoituja ja käytännössä paljon yleisempiä tekoja, jotka ovat tyypillisesti järjestäytyneen rikollisuuden ammattimaisesti ja suunnitelmallisesti toteuttamia rikosten suunnitteluvaiheen ja valmistelutoimenpi-

teiden kestäessä jopa vuosikausia tulematta viranomaisten tietoon asianomistajien, todistajien ja rikoskumppaneihinkin kohdistettavien uhkailujen ja muutoinkin huolellisen suunnittelun vuoksi. Tällaisia rikoksia ovat etenkin törkeä huumausainerikollisuus, törkeät lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset, törkeä ihmiskauppa, törkeä ryöstö ja törkeä kiristys. Näiden rikosten selvittämisintressi on erityisen painava, jolloin niiden paljastamisenkin tulee olla sallittua. Rikollisen toiminnan luonteesta johtuen telekuuntelun ja muiden salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö on perusteltua ja välttämätöntä.

3.2 Telekuuntelu rikoksen estämiseksi

Nykysäännöksen mukaan telekuuntelu rikoksen estämiseksi on rajattu rikoslain 12 luvussa kriminalisoituihin maanpetosrikoksiin ja 34 a luvussa kriminalisoituihin terrorismirikoksiin samaan tapaan kuin ylipäänsä keinojen käyttäminen paljastamisen tarkoituksessa.

Ehdotuksen mukaan telekuuntelu olisi jatkossa mahdollista rikoksen estämiseksi, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Tämän lisäksi mainittaisiin erikseen eräitä listarikoksia, joiden estämiseen voitaisiin käyttää telekuuntelua.

Jatkossa telekuuntelua olisi mahdollista käyttää myös mm. murhan, tapon, törkeän pahoinpitelyn, törkeän huumausainerikoksen, törkeän huumausainerikoksen edistämisen, törkeän ja perusmuotoisen ryöstön, törkeän ja perusmuotoisen ihmiskaupan, törkeän petoksen, törkeän tietoliikenteen häirinnän, törkeän tietomurron, törkeän ampuma-aserikoksen, törkeän parituksen, törkeän petoksen, törkeän rahanpesun, törkeän ja ammattimaisen kätkemisrikoksen, törkeän ympäristön turmelemisen, raiskauksen ja törkeän raiskauksen, törkeän sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisen ja lapsen seksuaalisen hyväksikäytön estämiseksi.

Ehdotetut muutokset auttavat poliisia estämään vakavia rikoksia toteutumasta. Rikoksen estämistä on pidettävä ensisijaisena tavoitteena jo tapahtuneen rikoksen selvittämiseen verrattuna. Monilla nyt ehdotetuilla uusilla rikosnimikkeillä voidaan myös aiheuttaa lyhyessä ajassa vakavia vahinkoja laajoille ihmisjoukoille. Uudet telekuuntelun perusterikokset poliisilain puolella vastaisivat myös selkeästi enemmän pakkokeinolain puolella olevia nimikkeitä, kun nykyään eroavaisuus on liian suuri siihen periaatteeseen nähden, että rikoksen estämisen tulisi olla tärkeämpi tehtävä kuin ko. tapahtuneen rikoksen selvittäminen. Lisäksi on syytä huomata, että nykyisen telekuuntelusäännöksen tarkoittamien rikosten terrorismitarkoitus on vaikeasti havaittavissa ja konkreettisesti perusteltavissa vielä rikoksen estämisen vaiheessa eikä tuomioistuimelle esitettäviä telekuunteluvaatimuksia voi perustella pelkällä spekulatiolla.

3.3 Poliisimiehen turvaaminen salaisessa tiedonhankinnassa

Peiteltyä tiedonhankintaa, peitetoimintaa ja valeostoa toteuttavan poliisimiehen varustamisen mahdollistaminen jatkossa seurantalaitteilla nykyisten kuuntelu- ja katselulaitteiden lisäksi ja turvaamissäännöksen ulottaminen myös tietolähdetoimintaa suorittavaan poliisimieheen ovat tervetulleita muutoksia takaamaan poliisimiesten turvallisuutta eivätkä toimenpiteet kohdistu suoranaisesti tiedonhankinnan kohteisiin, vaan poliisimiehiin heidän suostumuksellaan työnantajan työturvallisuusvelvoitteen toteuttamiseksi. Tietolähteiden käsittelyssä asioidaan henkilökohtaisesti asiakkaiden kanssa samaan tapaan kuin valeostossa ja peitetoiminnassa eikä varsinkaan ensitapaamisella ole läheskään aina varmaa tietoa henkilön motiiveista. Järjestäytyneet rikollisuus saattaa pyrkiä jopa vahingoittamaan ja sieppaamaan tietolähteen käsittelijöitä kostoksi heidän toiminnastaan ja tarkoituksenaan pakottaa heidät kertomaan tietolähteiden henkilöllisyyksiä, mistä on tietävästi esimerkkejä ulkomailta.

Käytännössä olisi tarvetta toisinaan varustaa tietolähteen ajoneuvo teknisellä seurantalaitteella tämän suostumuksella, mikäli tietolähde pyytää poliisia takaamaan turvallisuuttaan tämän tavatessa rikollisia. Poliisilain 5 luvun 40 §:n mukaan tietolähteen turvallisuudesta on tarpeen mukaan huolehdittava tiedonhankinnan aikana ja sen jälkeen. Näissä tilanteissa tekninen seuranta kohdistuisi suoranaisesti tietolähteeseen eikä tiedonhankinnan kohteeseen eikä tietolähdettä itseään varustettaisi teknisellä laitteella, mistä voisikin aiheutua korkea paljastumisriski. Ajoneuvoon sijoitettua laitetta ei olisi tietolähteen myöskään mahdollista viedä kotirauhan piiriin. Poliisin oikeusturvan vuoksi lakiin olisi otettava suostumusperusteinen toimivaltuussäännös teknisen seurannan suorittamiseksi tietolähteen suorittaessa tiedonhankintaa.

4 Poliisilain uusi 5 b luku Rikostiedustelu vakavan rikollisuuden torjumiseksi

4.1 Rikostiedustelun kohde

Rikostiedustelun keskeisimpänä kohteena olisi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava järjestäytyneet rikollisuus.

Nykyiset poliisilain 5 luvun salaista tiedonhankintakeinoja koskevat säännökset edellyttävät rikosolettamaa, mikä tarkoittaa jonkinasteista objektiivista ja konkreettista tietoa tekeillä olevan rikoksen tekijästä, rikosnimikkeestä, tekotavasta, uhrista ja tekoajasta ja -paikasta. Lisäksi monilla tiedonhankintakeinojen käytöllä on vielä vaihtelevia yleisiä ja erityisiä edellytyksiä koskien hankittavan tiedon merkityksellisyyttä, rikoksen vakavuutta ja keinon henkilöllistä kohdentumista. Ylipäänsä tiedonhankinnan kohde on määritelty yksilö- ja rikoskohtaisesti.

Edellä mainitut seikat aiheuttavat yhdessä sen, että poliisi ei voi käynnistää tiedonhankintaa tarpeeksi ajoissa rikosten estämiseksi. Järjestäytyneet rikollisuus on suunnitelmalista ja siihen liittyy väkivallan uhkaa asianomistajia, todistajia ja rikoskumppaneita kohtaan, mitä varten sen paljastaminen, estäminen ja selvittäminen on haastavaa. Tiedonhankinnan lähtökohdiana on monesti ilmiö- ja ryhmätaso pikemmin kuin yksilöity rikos ja

sen tekijänä oleva yksilö. Poliisi saattaa epäillä esim. tietyn rikollisryhmän pyrkivän tuomaan Suomeen tietynlaisen uuden rikosentekotavan (esim. arvoautojen anastus tai pankkikorttien kopiointi), uuden erittäin vaarallisen huumausaineen, naisia paritettavaksi tietyistä valtiosta tai ylipäänsä uusi rikollisryhmä pyrkii rantautumaan Suomeen ja suorittamaan täällä jopa alaikäisten rekrytointeja. Lisäksi on mahdollista, että tekijät ovat tiedossa yksilöidysti, mutta teko ei ole vielä edennyt estettävän rikoksen tasolle eli konkreettinen rikosolettama-kynnys ei ole ylittynyt.

Edellä mainituista syistä on perusteltua, että ehdotetun säännöksen mukaan rikostiedustelua voidaan kohdentaa yksilön lisäksi myös ryhmään tai jopa sivulliseen tahoon eikä vain potentiaaliseen tekijäpiiriin. Ulkopuolisetkin voivat tietämättään auttaa rikosten toteuttamisessa JR-ryhmien manipuloimina. Rikostiedustelun kohteena voisi olla siis muukin rikokseen myötävaikuttava toiminta kuin tarkkaan ottaen kriminanisoitu avustamismuoto, mikä edellyttää useimmiten tahallisuutta toiminnan lopullisesta tavoitteesta. Lisäksi toisinaan rikoksen estäminen voi olla tarkoituksenmukaisempaa aloittaa asianomistajaan kohdistettavalla tiedonhankinnalla, mikäli hän on yksilöitävissä tarkemmin kuin tekijä. Tiedonhankintaa ei olisi enää jatkossa kytkeytynyt tiettyyn rikosnimikkeeseen, mikä on perusteltua siinäkin mielessä, että siitä ei vielä aikaisessa vaiheessa voikaan olla kovin tarkkaa tietoa.

4.2 Rikostiedustelukeinot

Esityksen mukaan rikostiedustelukeinoja olisivat suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen katselu, tekninen seuranta, telesoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen, peitetoiminta, valeosto, valvottu läpilasku sekä ohjattu tietolähdetoiminta. Uhkaperusteista rikostiedustelua koskeva sääntely perustuisi menetelmällisesti ja määritelmällisesti poliisilaissa säädettyihin salaisiin tiedonhankintakeinoihin, mutta niiden käyttöedellytyksistä säädettäisiin ehdotetussa uudessa luvussa rikosten estämistä ja paljastamista koskevista edellytyksistä poikkeavalla tavalla.

Perustuslain kvalifioituihin lakivarauksiin sisältyvien rajoitusten vuoksi tässä esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi luottamukselliseen viestintään kohdistuvasta tai kotirauhan piirissä tapahtuvasta tiedonhankinnasta. Tämän vuoksi rikostiedustelukeinoa ei saisi ehdotuksen mukaan kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Rikostiedustelukeinot tarjoavat varsin kattavan keinovalikoiman ja ovat sisältönsä puolesta poliisille entuudestaan tuttuja poliisilain 5 luvun ja pakkokeinolain 10 luvun vastaa- van sääntelyn vuoksi.

Perustuslaki ei näyttäisi kuitenkaan estävän säätämästä muihin paikkoihin kotirauhan ydinalueelle kohdistuvista tiedonhankintakeinoista saman tapaan kuin Supolle myönnettiin 1.6.2019 alkaen oikeus poliisilain 5 a luvun 26 §:ssä tarkoitettuun paikkatiedusteluun muussa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä paikassa. Kyseessä on siis käytännössä salainen paikanetsintä, sillä siitä ei tarvitse jälkikäteenkään ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle poliisilain 5 a luvun 47 §:n 6 momentin mukaan.

Nyt ehdotetussa uudessa poliisilain 5 b luvussa tulisikin säätää paikallispoliisin käyttöön vastaavanlainen rikosuhkaperusteinen oikeus paikkatiedusteluun, joka voisi kohdentua mm. varastoihin, säilytyslokeroihin, autotalleihin, kokoontumistiloihin, ajoneuvoihin ja liikehuoneistoihin. Kotirauhan valtiosääntöoikeudellisen suojan on katsottu ulottuvan vain pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettuihin tiloihin, mitä varten tilapäisasumiseen käytettäviin ja muihin vastaaviin sinänsä rikosoikeudellisen kotirauhan suojan piiriin kuuluviin tiloihin kohdistettava etsintätoimivaltuus voitaisiin säätää ilmeisesti tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä tarkoituksena muiden henkilöiden perusoikeuksien turvaaminen (HE 202/2017, s. 277-278). Tällaisia tiloja ovat hotelli- ja motellihuoneet, lyhytaikaiseen vuokraukseen tarkoitettut yksityisasunnot, loma-asunnot, teltat, asuntovaunut, asutavat alukset, kerrostalojen porraskäytävät, omakotitalojen ja rivitalojen pihat erilaisine varastorakennuksineen sekä vielä sellaiset asumiskäyttöön rakennetut huoneistot, joita ei tosiasiallisesti käytetä asumiseen (HE 222/2010, s. 326, HE 202/2017, s. 200). Kaikissa edellä mainituissa tiloissa saatetaan säilyttää rikoksen tekemiseen soveltuvia esineitä tai aineita tai niiden osia tai väkivaltaiseen radikalisoitumiseen viittaavaa asiakirjamateriaalia, mitä varten poliisin tulisi voida muuta salaista tiedonhankintaa vaarantamatta voida käydä paikan päällä todentamassa ja kuvaamassa tai skannaamassa salaa aineisto. Erityisesti järjestäytynyt rikollisuus on ottanut toimintamallikseen lyhytaikaisten asuntojen käyttämisen esimerkiksi suurten huumausaine-erien ja ampuma-aseiden säilyttämiseen. Tämä edellyttäisi jäljentämistoimivaltuudesta säätämistä samaan tapaan kuin Supolle on myönnetty vastaava oikeus poliisilain 5 a luvun 28 §:ssä. Tässä pykälässä puhutaan esineen ja asiakirjan jäljentämisestä, mutta selvyuden vuoksi ainakin rikostiedustelua koskevaan säännökseen tulisi lisätä aine eli esim. räjähdys- tai huumausaineen tai niiden valmistamiseen tarkoitetun ainesosan kuvaaminen tai 3 D-skannaaminen.

Paikkatiedustelusta ja muuhun kuin viestiin kohdistusta jäljentämisestä ilmoittaminen tulisi niinkään säätää samanlaiseksi kuin siviilitiedustelussa eli ilmoitus tulisi tehdä vasta syyteharkintaa siirrettäessä ja jos esitutkintaa ei aloiteta, ei ilmoitusta tarvitsi tehdä lainkaan. Viestiin kohdistuvasta jäljentämisestä olisi ilmoitettava, kun tiedustelumenetelmän käytön tarkoitus on saavutettu.

Poliisi tarvitsee tiedustelutoiminnassaan tietoja muilta viranomaisilta ja yksityisiltä yhteisöiltä. Poliisilain 4 luvun 2 §:n tietojen saantia viranomaiselta koskeva säännös kattaa kaikki poliisille kuuluvat tehtävät, mutta saman luvun 3 §:n tietojen saantia yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä koskeva säännös kattaa vain rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi tarvittavat tiedot. Tämän säännöksen perusteella poliisilla ei näyttäisi olevan oikeutta saada tietoja rikostiedustelutehtävänsä suorittamiseksi. Ilmeisesti juuri tämän vuoksi Supolle säädettiin aikoinaan poliisilain 5 a luvun 50 §:ään oikeus saada tietoja yksityiseltä yhteisöltä siviilitiedustelutehtävän suorittamiseksi. Eduskunnan käsittelyssä on tällä hetkellä HE 182/2025 poliisilain muuttamiseksi. Siinä ehdotetaan poliisilain 4 luvun 3 §:n säännöstä muutettavaksi siten, että poliisilla olisi oikeus saada tietoja yksityiseltä taholta myös rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Tämä muotoilu ei ole kuitenkaan riittävän selkeä tiedonsaannin takaamiseksi, mitä kyseistä säännöstä tulisi niin poliisimiesten kuin yksi-

tyisten tahojen oikeusturvan vuoksi nyt ehdottaa muutettavaksi ja täsmennettäväksi siten, että tiedonsaanti koskisi myös poliisilain 5 b luvun 3 §:n mukaisia rikostiedustelun kohteena olevan toiminnan selvittämiseksi tarpeellisia tietoja.

Esityksessä ei ehdoteta jostain tuntemattomaksi jäävästä syystä teknistä laitetarkkailua rikostiedustelukeinoksi, vaikka vastaava keino rajataan poliisilain 5 luvun 23 §:n 2 momentissa koskemaan muita kuin luottamuksellisia viestejä. Lisäksi Supolla on poliisilain 5 a luvun 2 §:n mukaan oikeus tekniseen laitetarkkailuun siviilitiedustelussa. Samaan tapaan kuin paikatiedustelu ei kohdistu perustuslaissa taattuun kotirauhan suojaan ei myöskään tekninen laitetarkkailu määritelmänsä perusteella kohdistu perustuslaissa taattuun luottamuksellisen viestin suojaan, mitä varten tästä keinosta olisi mahdollista säätää ilman perustuslain säätämisyjärjestystä.

4.3 Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen käyttäminen rikoksen estämiseksi

Esityksen mukaan rikostiedustelukeinolla hankittuja tietoja voitaisiin käyttää mm. rikoksen estämiseksi.

Lain esitöissä tulisi mainita selkeästi, että rikostiedustelutietoja voitaisiin käyttää rikoksen estämisen tarkoituksessa poliisilain 5 luvun salaisten tiedonhankintakeinojen perusteena, poliisilain 4 luvun mukaisten tietopyyntöjen tekemiselle muille viranomaisille ja yksityiselle sektorille sekä vielä poliisilain 2 luvun mukaisten toimivaltuuksien käyttämiseksi esim. sisäänpääsy kotirauhan piiriin vaara- ja vahinkotilanteessa tai kiinniotto rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi.

Ehdotettu säännös ei näyttäisi mahdollistavan rikostiedustelutiedon käyttämistä lupapäätösten perusteena rikosten estämiseksi. Poliisilla pitäisi kuitenkin olla myös oikeus peruuttaa ampuma-aselupa ampuma-aselain 67 §:n 1 momentin 5 kohdan tai 2 momentin kohdan nojalla, ottaa ampuma-aseet ja patruunat väliaikaisesti haltuun päätöksenteon turvaamiseksi ampuma-asealain 92 §:n nojalla ja myös suorittaa etsintä kotirauhan piirissä näiden esineiden haltuunottamiseksi poliisilain 2 luvun 6 a §:n nojalla.

Oikeus ampuma-aseen kantamiseen ei ole perustuslaissa taattu oikeus, vaan poikkeus pääsääntöiseen hallussapitokieltoon. Ampuma-aselain esitöiden mukaan kenelläkään ei ole ehdotonta oikeutta ampuma-aseen hankkimiseen ja hallussapitoon ja lain tarkoituksena on rajoittaa ampuma-aseisiin liittyvää väkivallan vaaraa (HE 183/1997, s. 1). Ampuma-ase on vakavien väkivaltarikosten tekemiseen erityisen hyvin soveltuva väline ja hengen ja terveyden suoja kuuluu perusoikeuksiin. Ampuma-aselain esitöiden mukaan ampuma-aselain säännöksillä suojattaisiin laajemminkin kansalaisten perusoikeuksia. Jokaisella on hallitusmuodon 6 §:n 1 momentin nojalla oikeus elämäänsä sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Ampuma-aseisiin liittyvän väkivallan ja tapaturman vaaran vuoksi niihin liittyvät rajoitukset ovat perusteltavissa juuri edellä mainitun hallitusmuodon pykälän valossa. (HE 183/1997, s. 155).

4.4 Rikostiedustelukeinolla hankitun tiedon käyttäminen rikoksen selvittämiseksi

Ehdotuksen mukaan tietojen käyttöä rikoksen selvittämiseksi rajattaisiin niin sanottujen poliisirikosten ohella pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2–5 momentissa mainittuihin telekuuntelun perusterikoksiin. Tätä rajausta ei kuitenkaan perustella oikeastaan mitenkään.

Ehdotusta on pidettävä ensinnäkin epäjohdonmukaisena poliisilain 5 a luvun suojelupoliisin harjoittaman siviilitiedustelun palomuurisäännöksen 44 §:n kanssa, joka mahdollistaa tiedon luovuttamisen rikostorjuntaan huomattavasti lievempien rikosten osalta. Säännöksen mukaan Supon ilmoitusvelvollisuus koskee rikoksia, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta ja ilmoitusoikeus koskee rikoksia, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta.

Nyt tehdyn esityksen mukaan paikallispoliisi, joka on samalla esitutkintaviranomainen ja on hankkinut tiedot alunperinkin rikoksen paljastamisen ja estämisen tarkoituksessa, ei saisi käyttää itse hankkimiaan tietoja rikoksen selvittämiseksi kuin sellaisten rikosten osalta, joissa kyse enimmäkseen maksirangaistukseltaan 10 vuoden rikoksista, osin 6 vuoden rikoksista ja osin on 4 vuoden rikoksista, joille on vielä säädetty lisäedellytyksiä teolla tavoitellun hyödyn suuruuden ja suunnitelmallisuuden osalta. Nykysääntelyn mukaan sen sijaan suojelupoliisi, joka ei ole esitutkintaviranomainen ja joka on hankkinut tiedot alunperin siviilitiedustelumielessä eli muutoin kuin rikosliitännäisesti, voisi luovuttaa tietoja esitutkintaan paljon laajemmin kuin nyt ehdotetaan paikallispoliisille.

Rikostiedustelutietojen käyttämisen kynnys on edellä todetun mukaisesti tarkoitettu säätää nykyisiä poliisilain 5 luvun mukaisia salaisia tiedonhankintakeinoja alemmaksi momentin suhteessa. Tämä tarkoittaa käytännössä, että poliisi tulee todennäköisesti havaitsemaan paljon lievempiäkin rikoksia keinon käytön aikana. Mikäli näitä rikoksia ei onnistuta syystä tai toisesta estämään, niin tuntuu kestävämmältä ja epäjohdonmukaiselta, että poliisi ei voisi käyttää hankkimiaan tietoja tekijän saattamiseksi edesvastuuseen.

Nyt ehdotettu säännös tulisi ainakin yhteensovittaa siviilitiedustelua koskevan palomuurisäännöksen kanssa tai toissijaisesti säätää tiedon käyttämisestä jopa sitä väljemmin esim. sillä logiikalla, että mikäli tietyllä rikostiedustelukeinolla (esim. suunnitelmallinen tarkkailu) olisi paljastettu rikos, saataisiin tietoa käyttää sellaisen rikoksen selvittämiseen, jonka osalta vastaavaa keinoa olisi ollut sallittua käyttää pakkokeinolain mukaan.

Jari Liukku, poliisipäällikkö/poliisikomentaja

Jari Illukka, rikosylitarkastaja/Rikostutkintayksikön johtaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 01.04.2026 klo 15:42. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Sisäministeriö

Tiedoksi

Poliisihallitus

Helsingin poliisilaitos

Pasilanraittio 11, PL 11, 00241 Helsinki

kirjaamo.helsinki@poliisi.fi

Puhelin 0295 470 011, Faksi 0295 411 622, poliisi.fi